פרק ז משנה ו

א. דין כרם רבעי כמעשר שני

בבי' מח' ב"ש וב"ה איתא בגמ' קידושין נד:, וכ"ה בירושלמי בשם רשב"ג, שנח' אי ילפי' דין נטע רבעי ממעש"ש, ונפק"מ אם יש בחילול כרם רבעי כל דיני מעשר שני לענין חומש וביעור.

אמנם בחי' **הרשב"א** ב"ק סט. כ' דלא למדו לגמרי ממע"ש, דאף בשלישית ושישית יש לו חומש וביעור, וכן עיקר דין חילול נוהג אף בשישית, וע"כ אינו למד ממע"ש אלא לענין פדיונו אבל במקום ובזמן וכדו' לא יליף ממע"ש. וכ"ה דעת **הרמ"ך** (השגות על הרמב"ם פ"י מהל' מאכ"א הט"ו) **דנט"ר** נוהג בחו"ל ולא ילפי' זה ממע"ש. [והיינו דכל ההיקש הוא רק לדברים התלויים בקדושה של מע"ש, עי' **תוס'** ב"ק שם, ובקידושין נד:, ודין שלישית ושישית, וכן פטור חו"ל, אינו שייך לדיני הקדושה של מע"ש ולכן לא שייך לנט"ר].

ובתוס' ברכות לה. ד"ה ולמאן דתני כ' דבזה"ז מחללין כרם רבעי על שו"פ, ולא בעינן כסף שיש עליו צורה, מבואר דס"ל דגם כלפי זה לא ילפי' כרם רבעי ממע"ש. [דגם דין זה אינו תלוי בקדושת מע"ש]. ועי"ש בגליון הש"ס **לגרע"א** מה שתמה בזה, וכ"ה בבי' **הגר"א** יור"ד סי' רצד ס"ק כא.

ב. נטע רבעי בשנה שלישית ושישית

הירושלמי הביא דעת רבי בבי' מח' ב"ש וב"ה, דלכו"ע ילפי' כרם רבעי ממע"ש אלא דנח' בשביעית, דכיון שאין נוהג בה מעשר לא יהי' נוהג בה דין נטע רבעי. והק' **בירושלמי** א"כ אף בשלישית ובשישית לא יהי' חומש וביעור דאין בהם מע"ש, ותי' אמר ר' יוסי בשלישית ובשישית יש בהן מעשרות, שביעית אין בה מעשר כל עיקר. ועי' **קהילות יעקב** (זרעים סוף סי' כט) שהוכיח מדברי הירושלמי דיסוד הדין במעשר עני דהוי מעשר שני אלא דבשנה ראשונה ושני' דינו להאכל בירושלים ובשנה שלישית דינו לתתו לעני, ולכן כל שנים אלו שייכים לדין מעשר שני. וכ"מ **בש"ך** (סי' שלא ס"ק קסו) 'מעשר שני של שנה שלישית ושישית נקרא מעשר עני וכו'.

ג. חיוב חומש בשביעית

הק' האחרונים לדעת רבי דמיירי בשביעית איך שייך לחייבו חומש לב"ה, הלא חיוב חומש הוא רק על הבעלים, ובשביעית אינו בעלים, ועי' חי' **הגר"ש שקאפ** ב"ק סוף סי' לד, ובשי' **הגר"ש רוזובסקי** קידושין אות שסד.

וע"ע **קה"י** שביעית סי' ה ד"ה וכן יש להוכיח, שכתב ששביעית אינו הפקר גמורבאחרונים כתבו דרך נוספת, דשביעית אינו הפקר גמור, כמש"כ **הר"ן** (ר"ה טו) שפירות שגדלו בשביעית ונלקטו בשמינית חוזרים אליו במוצאי שביעית, ואי הוי הפקר גמור לא הי' חוזר אליו, אלא ע"כ שלא יצא מרשותו לגמרי, אלא דאינו יכול למנוע אחרים מלהשתמש בפירות אבל סיבת בעלותו לא פקעה, וכן מוכח מדבעינן קראי לפטור בשביעית ממעשר, וע"כ דלא הוי הפקר גמור, וע"ע **באג"מ** יור"ד ח"ג סי' צ, וכ"ה **בקה"י** יבמות סי' י, דהוכיחו שיש מצוה לומר בשביעית דהוי הפקר, וע"כ דבלא"ה אף דהוי הפקר ע"י אפקעתא דמלכא מ"מ אינו הפקר גמור, ולפ"ז י"ל דה"ה לענין חומש נחשב כבעלים.

ד. חיוב פרט ועוללות מכרם רבעי

דעת ב"ה שאין חיוב פרט ועוללות מכרם רבעי, ובגמ' קידושין נד: מבואר משום דס"ל מעשר שני ממון גבוה. ולפ"ז לב"ש שמחייבים כרם רבעי בפרט ועוללות ע"כ דס"ל מע"ש ממון הדיוט, והק' הק' **השער המלך** (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"ח), **ובמנחת ברוך** (צח, ג), מדברי הראושנים דס"ל שכל המח' אם מע"ש ממון גבוה הוא רק ברושלים, אבל בגבולין לכו"ע הוי ממון גבוה, וק' דהכא איירי בגבולין, דהלא מיירי בדיני חילול ופדיון שיש חומש, [ול' המשנה והעניים פודין לעצמן], וא"א לפדות ולחלל בירושלים, ואיך יש בזה חיוב פרט ועוללות לב"ש. [ועי' **שיטה לא נודע למי** (קידושין נג:) שהעמיד דמתני' מיירי בירושלים].

ה. חיוב פרט ועוללות בשביעית

בבי' **הגר"א** על הירושלמי כתב דלרבי מיירי מתני' בשביעית, ולב"ש יש חיוב פרט ועוללות בשביעית, ועי' **חזו"א** שהק' דבשביעית אין חיוב מתנות כלל.

ו. מעשר שני ממון גבוה

בחי' **הגרי"ז** (זבחים ו, תמורה כז:), **הביא מהגר"ח** דהוכיח מל' **הרמב"ם** (פ"ה מהל' אישות ה"ד) **שהמקדש אשה במע"ש** אינה מקודשת 'שאין לו לעשות בו שאר חפציו עד שיתחלל', ולכאו' ק' כיון דקיי"ל מע"ש ממון גבוה א"כ אינו שלו ואינו יכול לקדש בו אשה כלל, ומה הוצרך הרמב"ם לטעמא דאין לעשות בו חפציו וכו', ובי' הגר"ח דהרמב"ם ס"ל דממון גבוה אין הפי' דהוי של גבוה אלא נשאר של בעליו הראשונים, ומצד דיני הממון הי' לו כח לקדש בזה אשה, אלא דכיון שדין החפץ עומד לקיום דיניו אינו יכול לעשות בו שאר חפציו. **עוד** הוכיח כן מדברי **הרמב"ם** (פ"ג מהל' מע"ש הכ"ה) **שבהמת מע"ש** יכול להקדישו למעש"ב, ואי לא הוי דידי' איך יכול להקדישו. ובשיעורי **הגר"ש רוזובסקי** קדושין אות תסא הוכיח ממנחות פב. דלחד מ"ד אף למ"ד מע"ש ממון גבוה יכול להתפיסו בשלמים. **עוד** הביא **הגרי"ז** מקידושין כד. שיש ירושה במע"ש אף למ"ד ממון גבוה הם, [ע"ש מח' ראשונים בזה], וע"כ דהוי דידי'. **וכן** מבואר מד' **הרמב"ם** (פ"ח מהל' לולב ה"ב) **דיוצאין באתרוג של מע"ש. עוד** מצינו כמה דינים שאינו נידון כדיני ממון, דממון אינו בטל ברוב כמבו' ב"מ נג. ומ"מ מבואר שם דמע"ש בטל ברוב, וכן החילול יכול להעשות ע"י מופלא הסל"א, כמבואר **בתוס'** גיטין (סה. ד"ה ופדו), ולא בעינן גדול כמו בכל דיני ממונות, וכן מהני חילול שוה מנה על פרוטה, אף דבדיני ממונות הי' זה אונאה המבטלת מקח, וע"כ דנידון כדיני איסור ולא כדיני ממון. **וכן** מבואר מדברי **הכס"מ** (מע"ש פ"ג ה"ז) **בשם המהר"י קורקוס**, וכ"ה **בתוריה"ז** (קידושין נד:), דלמ"ד מתנות שלא הורמו כמי שהורמו הוי ממון גבוה גם קודם הפרשה, ואי נימא דהממון גובה הוא דין בעלות של גבוה, ודאי דאי"ז שייך קודם ההפרשה, אבל לדברי הגר"ח דהממון גבוה אינו דין ממון אלא דיני האיסורים של המע"ש א"כ שפיר זה שייך גם קודם ההפרשה.

אמנם בכמה ראשונים מבואר לא כן, יעויין **בר"ן** סנהדרין ל., קידושין סה:, דע"א לא מהני במע"ש דהוי ממון גבוה, **ובתשו' מהר"ם** (הובא בקוב"ש פסחים קיח) כ' דספק מע"ש לקולא כדיני ממון, **וברשב"א** ב"ק סז. כ' דמע"ש למ"ד ממון גבוה הוי שינוי רשות, וע"כ דהוי שינוי בבעלות. ובספר **מעשר הארץ** הק' דגמ' ב"ק סט: הקשו למ"ד ממון גבוה איך הבעלים יכול לפדות הלא אינו שלו, ותי' דלענין פדיון אוקמי' רחמנא ברשותי', ומבואר דאל"ה לא הי' לו כח לעשות פדיון כיון דאינו דידי'.